

YAZICI dergisi

Yil: 2 • Sayı: 3 • Mart • 2015

Sayı: 3 • Mart 2015

Yerel Süreli • 6 ayda bir yayınlanır.

İmtiyaz Sahibi

Yazıcı Dergisi Adına
Murat YAZICI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Güryay BİNGÖL

Hazırlık & Baskı

Uzerler Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Turan Güneş Bulvarı No 22/17-8 Çankaya-Ankara
Tel: +90.312 441 9015

Basım Tarihi ve Yeri

Mart 2015 - Ankara

Adresi

Piyade Sokak No: 18/10 Çankaya 06540 Ankara
Tel: +90.312 442 5083
www.yazicihukukburosu.com

ISSN

2148-5445

Yazıcı Dergisi

Tüm hakları saklıdır. **Yazıcı Dergisi**'nin tamamı veya bu dergide yer alan bilimsel çalışmaların bir kısmı ya da tamamı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre **Yazıcı Dergisi**'nin yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ve benzeri herhangi bir kayıt sistemiyle kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayınlanamaz. Dergide ileri sürülen görüşler yazarlarına aittir, **Yazıcı Dergisi**'ni, Yayın Kurulu'nu veya Danışma Kurulu'nu bağlamaz.

İçindekiler

5 *Elif KARAGÖZOĞLU*
Başlarken

7 **PANEL**
Türkiye, Komşu Ülkeler ve Avrupa'da
Petrol ve Doğalgaz Dinamikleri

Baslarken

Elif KARAGÖZOĞLU

2014 yılında Yazıcı Hukuk Bürosu'nun yirmi beşinci yılını kutlamaya karar verdiğimizde, bu kutlamaları İstanbul ve Ankara'da yapılacak birer panel ve paneleri takip eden kokteyller ile gerçekleştirmeye karar vermiştik.

Ankara'daki panel ve sonrasındaki kokteyl, 1 Aralık 2014 tarihinde Ankara Palas'ta gerçekleşti. Ankara Palas'ın yüksek tavanlı, kristal avizeli salonları, bizleri bir an Cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllara, Ankara Palas'ta Atamız tarafından verilen balolara götürdü.

Ankara'daki panelimizin konusu “**Türkiye, Komşu Ülkeler ve Avrupa'da Petrol ve Doğalgaz Dinamikleri**” idi. Panel tarih itibarıyla, petrol fiyatlarında büyük ve beklenmeyen düşüşün yaşandığı günlere rastladı. Bu

durumda da panelistlere yöneltilen sorular, ağırlıklı olarak bu düşüşün nedenine, Avrupa ve Rusya üzerindeki etkilerine ilişkin oldu. Panelde ayrıca bölgemizdeki, özellikle komşu ülkelerdeki siyasi gelişmelere, ülkemizde enerji konusunda EPDK'nın düzenleyici kurum sıfatı ile üye olduğu uluslararası birliklere ve bunların işlevlerine, dünya piyasasında gaz fiyatının belirlenmesine, enerji konusunda Türkiye'nin bir transit ülke olması veya bir merkez dağıtım istasyonu olması ihtimaline, denizlerde petrol ve doğalgaz aranması konularındaki uluslararası hukuki alt yapı gibi pek çok ilginç konuda bilgi sahibi olduk. Murat Bey'in de söylediği gibi panele baslarken düşüncemiz; teknik ve hukuki detaylarda boğulmadan, enerji konusunda bir ufuk turu atmaktı. Hiçbir şeyi neticelendirmek, karara

vardırmak veya üzerine son sözü söylemek gibi bir düşüncemiz yoktu. Çeşitli konularda çeşitli fikir ve yorumlar alıp, kıymetli panelistlerimizi dinlemek ve konuklarımıza keyifli bir söyleşi sunmak istemiştik. Başardığımızı umuyoruz.

Yazıcı Dergisinin bu sayısında “Türkiye, Komşu Ülkeler ve Avrupa’da Petrol ve Doğal-

gaz Dinamikleri” konulu paneldeki konuşma ve tartışmaları sizlerle paylaşmak istiyoruz. Paneldeki konuşma ve tartışmalar, panel süresince alınan ses kaydı ve görüntülerin dökümünü derlenmesi suretiyle hazırlanmış olup, dergi yayın formatına uygunluğunun temini amacıyla tarafımızca redakte edilmiştir.

Keyifle okumanızı diliyoruz...

PANEL

TÜRKİYE, KOMŞU ÜLKELER VE AVRUPA'DA PETROL VE DOĞALGAZ DİNAMİKLERİ

Ayşe Yazıcı Adanır:

Hoş geldiniz. Yazıcı Hukuk Bürosu'nun 25. yılını kutladığımız bu günlerde, bir yandan da büromuz için yeni bir dönemin başlangıcındayız. 1989 yılında, Hafta Sokak'ta bir apartman dairesinde tek kişilik bir ofis olarak başlayan, daha sonra 1990'lı yıllarda üç avukatın bir bilgisayarı paylaştığı günlerden geçerek, bugün otuz küsur kişilik bir aile olan büromuz; bu yeni dönemde bir yandan

da kurumsallaşmakta. Murat Yazıcı, Bilge Müftüoğlu, Elif Karagözoğlu, Nihal Berker Atlı ve sonradan aramıza katılan Şebnem Öztaner ve Arif İsmet Yetkin bu yirmi beş yılda sadece kendileri çalışmadılar. Bir kurum yaratmanın, o kurumun insanlarını yaratmak olduğunun bilinciyle, bizleri yettirdiler, bizlerle paylaştılar, bizlere özendiler. Biz de Yazıcı Hukuk Bürosu'nun ikinci

nesli olarak işimizle bu özene layık olmayı, bize yapıldığı gibi bizden sonra gelenlerin başarılarında yanlarında durabilmeyi ve sizlerle nice işlerde ve kutlamalarda birlikte olmayı umuyoruz. Yazıcı Hukuk Bürosu olarak 25. Yılımızı Ankara ve İstanbul'da iki panel ve ardından gelen iki kokteyle kutlamayı planladık. İstanbul'daki panelimiz "Altyapı ve İnşaat Sözleşmelerine İşveren ve Yüklenici Yaklaşımları" üzerineydi. Bugün Ankara'daki panelimiz ise petrol ve doğal gaz dünyasındaki Türkiye ve çevresindeki son gelişmeleri irdelenecek. Şimdi Murat Yazıcı'yı davet ediyorum.

Murat Yazıcı:

Thank you all very much for joining us in this panel. Bugün, bu panele, bu kadar kalabalık bir şekilde katıldığımız için hepinize tek tek teşekkür etmek isterim. Açıkçası, bu katılımı beklemiyordum. Önce "Yazıcı Hukuk Bürosu davet etti, onun için" diye düşündüm. İkinci olarak, konunun, petrol ve doğalgazın heyecan verici olduğunu düşündüm. Ancak asıl sebebi sonunda buldum: Panelistler. Her bir panelisti, tek tek, gidip dinlemek için nasıl külfetlere katlandığımızı biliyoruz; bugün, hepsi bir arada buraya geldiler, hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

rum. Şeref verdiniz, sağolun. Kendilerini tek tek sahneye davet etmeden, paneli hem İngilizce, hem Türkçe olarak gerçekleştireceğimizi ve simultane tercümanların bizlere yardımcı olacağını belirtmek isterim.

Sayın Mehmet Sepil:

Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği bölümünü ve aynı üniversitede yüksek lisans çalışmasını tamamladı. NATO, ABD ve Türkiye ilgili projelerde, büyüme, gelir, operasyonel performans ve kârlılık alanlarında 30 senelik kanıtlanmış bir başarının sahibi olmanın yanında, 2002’de Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi

ile yapmış olduğu anlaşmayla kurduğu Genel Energy’yi, bugün Londra borsasında işlem gören bir Anglo-Türk petrol arama ve üretim şirketi haline getirdi. Bütün bunların yanında kendisi Göz-Göz-Göztepe Spor Kulübü’nün başkanıdır.

Sayın Yılmaz Öz:

Lisans eğitimini Ankara Hukuk Fakültesi’nde, yüksek lisans eğitimini Yale Üniversitesi’nde tamamlamış, değerli meslek büyüğümüz. Uluslararası İşletme Hukuku, bilhassa petrol ve gaz, yatırım ve hükümet ilişkileri konularında duayen hukukçu olan

sayın Yılmaz Öz, hali hazırda mesleğini icra etmektedir. Uzmanlık alanlarıyla ilgili yazılı eserleri bulunmaktadır. Pek çok kurumda aktif olarak görev almakta ve profesyonel alanda eğitimcilik yapmaktadır.

Sayın Alparslan Bayraktar:

İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği bölümünde lisans, Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yüksek lisans ve New York Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim almıştır. EPDK'daki görevinden önce özel sektörde girişimci ve yö-

netici olarak çalışmış, ayrıca inşaat ve LPG sektöründe arz zinciri yönetimi ve iş geliştirme güvenlik süreçleri alanlarında pek çok şirkette görev almış ve yönetici olarak çalışmıştır. Halihazırda EPDK'nın üyesi olduğu Uluslararası Enerji Düzenleyicileri Bölgesel Birliği ERRA'nın başkanlığını yürütmektedir.

Mr. Peter Galbraith:

Author, academican, politician, policy advisor and former US Diplomat. He is the senior diplomatic fellow at the Center

for Arms Control and Non-Proliferation where his work focuses on Iraq, the Greater Middle East, conflict resolutions and post-conflict reconstruction. He has specialized in the Balkans, Indonesia, Iraq, India, Pakistan and Southeast Asia. He held senior positions in the US government and with the UN. From 1993 to 1998, he served as the US Ambassador to Croatia where he was actively involved in the Croatia-Bosnia Peace Process. He is a author of numerous books including the End of Iraq (2006). He is also author of Published Foreign Committee Reports on the Iraq – Iran war and the Iraqi Kurds. He holds a bachelor's degree from Harvard, a master's degree from Oxford and a J.D. degree from Georgetown University.

Mr. Jan Haizmann:

An independent consultant in the energy trading industry, based in Brussels. Prior to his consulting business, Mr. Haizmann advised on energy regulations, managed energy projects and assisted with setting up business processes within the wholesale energy trading industry. He is the secretary of the legal committee that creates the trading documentation at Europe Federation of Energy Traders EFET, an association

representing 90 energy trading companies in Europe. Mr Haizmann holds a doctorate from the University of Brussels and and an LL.M. from the University of London. He is admitted to the German Bar.

Murat Yazıcı:

Sayın Sepil, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar kısmen OPEC kararlarından, kısmen diğer sebeplerden kaynaklanıyor. Önümüzdeki kısa ve orta dönemde petrol ve gaz fiyatlarının nasıl bir seyir izleyeceğini düşünüyorsunuz?

Mehmet Sepil:

Öncelikle, demin Ayşe'nin belirttiği, büro-
nuzun üç kişi ile çalıştığı dönemlerden beri
ben sizler ile beraberim. Böyle bir güne,
böyle bir panele katılmak benim için çok
güzel bir şey. Bütün Yazıcı ailesinin 25. yı-
lını kutluyorum.

Petrol fiyatları son günlerde nereye gitsek
en çok sorulan soru. Çok ilginç bir şekilde
son üç dört ay içinde, çok büyük bir düşüş
yaşadı. 110 dolar civarından gelen Brent
petrol fiyatları 70 doların altına düştü, en
son baktığımda 68 dolar civarındaydı. Bu

hem dünya ekonomileri için, hem de bizim
gibi petrol arayan ve üreten şirketler için
çok önemli bir gelişme. Esasında petrol
fiyatının ne yöne gideceğini tahmin etmek
güç, zaten bunun net bir cevabını bilebilen
olsa, çok büyük paralar kazanır. Bunu ha-
tırlatarak kendi düşüncelerimi söyleyeyim.
Esasında olan biten her şey çok açık. Dün-
yada ekstra petrol talebi tamamen Çin'den
geliyordu. Amerika ekonomik olarak ken-
dini idare ediyor, Avrupa zaten yıllardır dü-
şüşte ve maalesef durduracak henüz hiçbir
şey gözüküyor. Dünyanın en büyük eko-
nomisi olan Çin'in büyümesi sayesinde pet-
rol talebi ve bağlantılı olarak arzı büyüyor-

du. Son iki yıl hariç yaklaşık sekiz, on yıldır Çin yüzde on büyüyordu. Son iki yılda Çin yüzde beş büyüdü. Dolayısıyla bunun çok büyük bir tesiri var. Çin'in büyüklüğünü anlamak için rakamlara dökmek faydalı oluyor. Çin'de her sene yeni arz edilen araba sayısı on yedi milyon, buna karşılık Türkiye'de on altı milyon araba var; Çin'in büyüklüğünü bu şekilde algılamak lazım. Bu birincisi - ekonomik olarak dünyada büyük bir yavaşlama var ama yavaşlamanın asıl kaynağı Çin.

İkinci neden olarak ise belirtmek isterim ki; dünyada petrol çıkaran ülkeler hep sorunlu, belirli politik sorunları yaşayan ülkeler maalesef. Petrol, Orta Doğu coğrafyasında, Nijerya'da, Kuzey Afrika'da, Venezüella'da, Kolombiya'da, Brezilya'da var. Bu ülkelerde hep yaşanan sıkıntılardan dolayı çeşitli arz problemleri oluyor. İran'da, Irak'ta, Nijerya'da aniden arz fazlası oluştu. Amerika'nın İran'la olan nükleer yaklaşmasından sonra, dünyada bu son dört ay içinde, bütün bu sorunlu ülkelerin petrolleri tekrar arza girdi. En önemlisi Libya; hatırlarsanız Libya bundan sekiz, dokuz ay önce hemen hemen hiç petrol üretmiyordu; şimdi sekiz yüz ila dokuz yüz bin varil petrol üretiyor. Her ne kadar bu para teröristlerin eline geçiyor diye yazılar okuyor olsak da, bir şekilde üretiliyor. Nijerya petrol üretimini bu süre içinde dört yüz bin

varil artırdı. Bu petrol fiyatları üzerine kurulan bir de politik senaryolar var. Kokteylde bu konuyu konuştuk. Bu senaryolardan bahsettikten sonra kendi düşüncemi de söyleyeceğim.

Birinci senaryo; fiyatların kasıtlı olarak Amerika ve Suudi Arabistan ile ortak bir şekilde aşağı çekildiğidir. Petrol fiyatlarının azalmasından en zor duruma düşecek ülkeler Rusya, İran ve Venezüella'dır. Irak da biraz zor duruma düşebilir, ama petrol fiyatları böyle seyrediyor, ya da daha da düşerse en büyük darbeyi Rusya alır; Putin'in hayatı pek kolay olmaz. Dolayısıyla bir teori bunun Suudi Arabistan tarafından yapıldığı. Neden Suudi Arabistan sorusuna gelince: dünyada doksan iki milyon varil kadar petrol tüketiliyor, bunun on iki milyon varilini Suudi Arabistan üretiyor. Tek başına dünyada petrol fiyatlarını kontrol edebilecek tek ülke Suudi Arabistan'dır. Suudi Arabistan üretimini, olmaz ama, farazi olarak iki üç milyon varil kısarsa petrol fiyatları beş yüz dolara çıkar.

İkinci bir teori de, Suudi Arabistan'ın bunu Amerika'yla birlikte değil, Amerika'ya karşı yaptığıdır. Şimdi petrol fiyatlarının düşmesinin bir nedeni de, ekonomiye geri döndüğümüzde, Amerika'nın son üç yıl içerisinde her yıl birer milyon varil kaya petrolü (*shale oil*) çıkarmış olması. Yani şu

an dünyada üç yıl önce olmayan üç milyon varil petrol var. Her yıl bu şekilde oldu, şimdi üretimin çatıya ulaştığı ve bundan sonra üretimde düşüş olacağı söyleniyor ama üç milyon varil çok ciddi bir arz. Onun için de baktığımız zaman, hem kaya petrolü, hem kaya gazı nedeniyle Amerika'nın çok kısa bir süre içinde petrol ürünlerine ihtiyacı olmayan, tam tersine, bunları ihraç edecek olan bir ülke olacağını görüyoruz. Neticede bu üç milyon varil arz fazlası yarattı. Dolayısıyla ikinci teori şu şekildedir: İlk defa tarihte bir OPEC toplantısı sonunda, Suudi Arabistan iyi veya kötü hiçbir şey demedi. Bu çok ilginç, daha önce en azından "kısırım" diyordu, başka bir şey diyordu. Kokteyldeki sohbetlerimde "Suudi Arabistan bunu Amerika'ya nasıl yapar, cesaret edebilir mi" gibi sorular vardı ama bunların teori olduğunu hatırlatmak isterim. Teoride Suudi Arabistan'ın planı kaya petrolü üretimini zora düşürmek. Neticede bugün Amerika'da petrol 62 dolardı, 62 dolarda kaya petrolü sektörünün ciddi bir kısmı zorlanır. Bir kısmı kesinlikle üretim yapamaz, bir kısmı da finansman zorluğundan dolayı, eğer refinansman yapamazsa çok zor günler ile karşılaşır.

Benim şahsi görüşüm ise şu şekilde: Bu kesinlikle uzun sürebilecek bir durum değil. Belki 60 dolara da iner, yani petrol buradan sonra inmeyecektir demek çok zor. Ama

uzun vadeli olarak bunun bu seviyede kalabileceğini düşünmüyorum; zaten dünya her yıl beş yüz bin varillik büyüyor, zaten bütün hikâye bunun etrafında yazılıyor, petrol fiyatları her düştüğünde belirli petrol endüstrileri üretimden çıkıyor. Örneğin Kanada'daki ünlü Kanada kumları, Shell'in üretim yaptığı saha, üretim maliyeti 85 dolar olduğundan şu an üretim yapamıyor. Brezilya'da denizde üretilen ağır petrol de aynı şekilde. Bütün bunlar teker teker üretimden çıkacak, bence Suudi Arabistan bunu göstermeye çalışıyor dünyaya. Daha sonra petrolün, önümüzdeki seneden itibaren, tekrar 80-90 dolarlara yükseleceğini düşünüyorum, hatta bunun için bir iddiaya bile girdim. Ama zor bir soruyla başladık. Ben petrol fiyatlarının bu seviyede kalmasının ülkeler için faydalı olacağına inanmıyorum. Keşke petrol fiyatları mantıklı bir marjda, seksen, doksan, yüz dolar civarında dolaşsa. Diğer türlü, bütün arama çalışmaları duruyor. Biz Genel Energy olarak arama faaliyetleri için geçen sene ciddi miktarda para harcadık. Belki gazetelerde okumuşsunuzdur, Fas'ta, Malta'da, Angola'da çok büyük bir başarı sağlayamadık. Bununla ilgili birkaç yüz milyon dolarlık bir bütçe belirlemiştik, gelecek sene için arama bütçesine sıfır dolar koyduk. Niye arayalım, petrol fiyatının ne olacağı belli değil diye düşünüyor herkes. Eğer petrol aramayı bı-

rakırsanız, üç yıl sonra petrol fiyatlarını 180 dolarda görürüz.

Murat Yazıcı:

Peter, what will be the political and economic effects of this price fluctuation be on Russia and Europe? What are your thoughts on its political and economic consequences?

Peter Galbraith:

Thank you. Before I begin I would like to thank you for inviting me. I think in the two initial presentations we saw the extraordinary talent of Yazıcı Law Offices, and I might add the beauty as well. Also in this audience are the extraordinary things you have achieved in 25 years in this field.

In terms of the political situation, my judgment is that the difficulty between the West and Russia obviously has a huge impact on the energy situation here and in Europe. The problem is specific to Ukraine. I could go into history, but briefly, when Stalin drew the boundaries of republics he included a lot of Russians in Ukraine, Belarus and Kazakhstan as a method of control. Crimea was transferred from Russia to Ukraine in a drunken evening involving

Khrushchev. There always was a great deal of ethnographic instability there. And then, I would argue that the West may not have handled the situation as well as they should have, there was a certain attitude in assuming that the West could run over the Russians; the Russians demonstrated that, maybe, the West had fewer options and that the West did not necessarily think about all the consequences.

I think the Russian problem is not the start of a new Cold War and I want to caution against the assumption of a new Cold War or the assumption of Russian motives. We made a rather big mistake in 1979 of assuming that the Russian invasion of Afghanistan was part of a plan to seek a warm water port, a great expansion; while it was in fact the defensive and kind of ignorant reaction of a bunch of old men who had a revolution in Afghanistan that they did not anticipate, the country was falling apart and they did not know what to do. But we had a response to that; a great escalation of the Cold War. Certainly in the US there was a great increase in military expenditures – that probably was not necessary. One of the end results was that the creation of the Taliban, Osama Bin Laden and other radicals who eventually attacked the United States in 2001. So I urge caution in this situation. That said,

I don't think that the Ukraine problem is going to have a big impact.

The instability in Syria and in Iraq has of course considerable potential. In the short term I think what's happening and what Mehmet Sepil had said is that as prices go down, countries that are dependent on petroleum increase production and this may drive prices further down but that's not sustainable over the long term, even over a period of years. In the short term, we may see more production in the market, more petroleum coming in, increased production in Kurdistan and increased production in the rest of Iraq. There is a deal with Iran, there will be Iranian production but the other economic factors are likely to reduce exploration and as other forms of production become uneconomic are likely to have the trend go back up.

Murat Yazıcı:

Jan Haizmann, we know that gas prices are based on the crude oil price. There is a tendency towards developing new criteria for the gas price but what reference price will be applicable? How is this developing in Europe and around the world? Can you explain the gas pricing mechanism to us?

Jan Haizmann:

I can try, at least. Thank you for inviting me here and I would like to convey the congratulations of the Board of EFET which I represent here both to you and to your life achievement.

Yes, gas prices change. The old world was marked by long-term arrangements of twenty years or twenty five years with destination clauses obliging the buyers of the long-term gas to keep the gas in their respective countries and to not sell it outside their territories; so that the control, at the end of the day, would always remain with the source of the gas. For Europe, this has been clearly the case in Russia and will remain so in the future. In the meantime, these gas arrangements are disappearing. In the recent times it has become clearer and clearer that Gazprom could not continue with its way of pricing and its way of contracting. The Court of Justice in 1998 declared a rule that destination clauses were invalid as a violation of European law, thanks to the activities of the European Commission, notably the Competition Directorate. There is now frequent re-export of gas from territory one to territory two, in line with the fact that we are trying to build a European gas market. This has brought more independence to all formerly dependent entities and we have

seen a decline in profitability on the Russian contracts. It had to do with the fact that the price at the exchanges and over-the-counter (OTC) platforms of gas were substantially cheaper than the price the Russians were delivering the gas to their customers. This has led to multiple arbitration cases since the year 2009 and the result of this is that Gazprom is now increasingly accepting different price formulas than the ones they had before; and I think this is a trend which will eventually come to Turkey and will make Turkey stronger. Once you have a market established here, you will have alternative supply sources and that will give you a better negotiation power with the main supplier.

Murat Yazıcı:

Alparslan Bayraktar, siz ERRA'nın başkanlığını yürütüyorsunuz. Bize ERRA'yı anlatır mısınız? Hedefleri ne, hangi amaçla kuruldu, bölgede ne yapıyor, bu düzenleyici kurumlara ilişkin ne gibi faaliyetleriniz var?

Alparslan Bayraktar:

Murat Bey öncelikle çok teşekkür ediyorum, beni davet ettiğiniz için. Ben de 25. yılınızı kutluyorum. Nazik sözleriniz için de teşekkür ederim. Panelistlerin önemli bir çekim merkezi olduğunu söylediniz, ancak bence dördüncü bir konu da bu binanın ve bu salonun çok iyi düşünülmüş olması. Ben

de burada olmaktan çok mutlu olduğumu size iletmek istiyorum.

ERRA'dan önce konu petrol ve doğalgaz etrafında dönüyor, iletmek isterim, toplantının zamanlaması çok ilginç oldu; OPEC kararı geçen hafta açıklandı, bu hafta Rusya devlet başkanı Türkiye'yi ziyaret etti. Geçen hafta ayın 27'sinde OPEC toplantısından nasıl bir karar çıkacak diye konuşuluyordu. Burada Amerika'dan misafirler var, Amerika'yı bilenler var, Amerika'da ayın 27'si, daha doğrusu 28'i Kara Cuma diye bilinen "Black Friday" denilen alışveriş çılgınlığının olduğu bir dönem, çok ciddi iskontoların, indirimlerin yapıldığı bir gün. OPEC de açıkçası bu Şükran Günü geleneğini takip etti ve fiyatları aşağı yönlü baskılayan bir karar verdi. Bu üreticiler açısından oldukça karamsar bir tablo, hakikaten onlar için de Kara Perşembe oldu OPEC'in kararı. Ama Türkiye gibi özellikle enerjide dışa bağımlı bir ülkenin konumunu düşündüğünüz zaman, enerji fiyatlarının aşağı inmesi esas itibariyle bizim cari açığımızı önemli şekilde etkiliyor. Bugün varil fiyatlarının 10 dolar aşağı inmesi, cari açıkta aşağı yukarı 4.4 milyar dolarlık bir azalma anlamına geliyor. Bunun doğalgaz fiyatlarına da etkisi var.

Bütün bu çerçevede başkan olduğum ERRA ne yapıyor sorunuza gelince; ERRA

aslında 30'un üzerinde ülkenin, merkezi olarak Orta Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerinin oluşturduğu, ülkelerin enerji düzenleyicilerinin bir araya geldiği bir birlik. Bu sene 14. yılımızı kutluyoruz, oldukça genç bir birliğiz. Dünyada ERRA'ya benzer 11 tane birlik var. Kuzey Amerika'da 2 tane, Afrika'da 3 tane var. Bana göre ERRA'yı diğerlerinden ayıran özellik şu; ERRA üyeleri birbirinden coğrafi olarak farklı; bizim Afrika'dan üyelerimiz var, Moğolistan, Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Gürcistan'a kadar. Orta Doğu'da Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Ürdün gibi ülkeler. Farklı coğrafyalar ve aynı zamanda farklı piyasa yapılarının olduğu bir birlik. ERRA'nın içerisinde Rusya, Suudi Arabistan, Amerika, Polonya gibi enerjide kaynak olan çok zengin ülkeleri; aynı zamanda enerjide dışa bağımlı ülkeleri de görebilirsiniz. Piyasa yapılarına baktığımız zaman ise; serbestleşme adımlarında ileri gitmiş ülkeleri, bizim gibi Avrupa Birliği'ne aday ülkeleri, dolayısıyla Avrupa müktesebatına uyum sağlamaya çalışan ülkelerin olduğunu da görüyorsunuz. Bir taraftan da, aslında serbestleşmenin çok daha başında olan ülkeleri görüyorsunuz. Bütün bunlar, aslında, bu farklı yapı, bir yandan da zorluk olarak karşımıza çıkıyor; ciddi bir güçlük çünkü aynı masa etrafında bu grubu topluyorsunuz. Bir taraftan da aslında bu ülkeler

birbirlerinden öğrenerek, piyasalarını daha iyi yönetmeye, daha doğru düzenlemeler yapmaya çalışıyorlar. Esas itibariyle birliğin amacı; üye ülkeler arasında enerji iş birliğini artırmak ve düzenleme altyapısını, bu bilgi paylaşımıyla yükseltebilmek.

İşin bam teli şurası bence: Mayıs ayında, eğer yanılmıyorsam, Uluslararası Enerji Ajansı, Global Investment Outlook'u yayımladı. Orada kullandıkları değerlendirmelerde 48 trilyon dolarlık bir yatırım ihtiyacından bahsediliyor, önümüzdeki 20 yıllık süreçte. Bu 48 trilyon dolarlık yatırımın, 17-18 trilyon dolarlık kısmı elektrik piyasalarında olacak ve bunun da yaklaşık

yüzde 95'i düzenlemeye tabi alanlarda yapılıyor. Dolayısıyla gerek finansman tarafı, gerek yatırımcı tarafı için, düzenlemeye tabi piyasalarda yatırım yapmak, düzenlemeye tabi piyasalarda faaliyet göstermenin güncel olduğu bir dünyadan bahsediyoruz. Dolayısıyla bu piyasalarda düzenleyici kurumlarının altyapılarının ve yetkinliklerinin artırılması noktasında ilerleme kaydetmek gerekiyor. Türkiye için de bu böyle, bizim üyemiz olan ülkeler için de bu böyle. Dolayısıyla ERRA böyle bir amaca hizmet etmek için kurulmuş ve bu çerçevede eğitim faaliyetleriyle, konferanslarla, çalışma gruplarıyla, bu ülkeler arasında enerji iş birliğini geliştirmeye çalışıyor.

İki ilginç noktaya değinmekte fayda var. ERRA olarak bir parça enerji diplomasisinin içinde de varız. Aynı masada sizin şu anda Ukrayna ile Rusya'yı yan yana oturtma şansınız yok ama bizim toplantılarımızda bunu görmek mümkün. Ermenistan ile Azerbaycan'ı bir arada görmek çok mümkün değildir ama birkaç hafta önce İstanbul'da bir araya geldik, tamamen politik tartışmalardan ayrı olarak, teknik konular konuşabiliyoruz. Belki son noktada şunu söylemek lazım, bölgesel piyasa kurulması noktasında da, ERRA'nın önemli çalışmaları var. Özellikle Güneydoğu Avrupa, Karadeniz bölgesi işbirliği çerçevesinde yaptığımız çalışmalar, ikili ve çoklu ülkelerin bir araya geldiği faaliyetler de söz

konusu. Mesela şu anda, yoğun bir şekilde, Gürcistan'la Türkiye arasında elektrik piyasalarının harmonizasyonu ile ilgili çalışıyoruz. Dolayısıyla ERRA, bu geniş çerçevede üyelerine katkı sağlamaya çalışıyor.

Murat Yazıcı:

Alparslan Bey, konuşmanızdan dolayı hem sizleri, hem de burayı seçmiş olduğumuzdan dolayı gururlanmaya başladım, onun için ayrıca çok teşekkür ederim.

Jan, Turkey is in the middle of consumers and producers. For a long time we have discussed whether it would be a hub

country or a transit country. How do you see Turkey's position? Could it be a hub in the future?

Jan Haizmann:

If you look at Turkey and you look at the countries around Turkey, I wonder whether I should not respond with a question mark: who else could do it? If you look at the Eastern European countries, they are too small and do not have enough gravitas to generate liquid markets. Places like Bulgaria, Greece - these are small countries. And if you look at the East and Southeast, there are lots of conflicts, long-lasting conflicts that seem to get worse with the years. So looking at this geographic situation surrounding Turkey, I think there is nobody else suited for the job. Even if Turkey doesn't want to, it still has to do it because there is no other country with a similar size of economy. If I look at Turkey's development in last 20 years, you are a very developed industrial country. Not only as a tourist country but there is also a lot of production and exports which gives good leverage. There has been very good growth in the last ten years, steady growth. So I think it is in an ideal position to be such a hub. Obviously it requires change, but if a country has an ambition to become

a leading country, it needs to change. It cannot keep things as things are.

Murat Yazıcı:

What are those changes? Are you talking about transparent pricing or supply opportunities?

Jan Haizmann:

If you have industrial companies, one of their major cost is energy cost. It is the cost for burning oil or using gas, same goes for the electricity utilities, one of their major cost is the cost of gas. So I think these companies have a price risk to bear. In order to better manage that price risk, they would like to look forward maybe two or three years to see what the price is going to be and to be able to hedge their risks in the market but currently this is not possible in Turkey. This would be something that Turkey would need to do to further generate growth with these companies which have been so successful in the recent years. If Turkey does not do it, it will mean that these companies are less competitive going forward and some of the advantages they have gained in the last years by producing first class products may be lost again.

Murat Yazıcı:

There are basically different alternatives for Turkey to increase the gas supply and I think we should be concentrating on Iraq and the East Mediterranean region. Let's start with Iraq and with Peter. Peter, when thinking about Iraq, from the historical perspective what are the milestones achieved and where are we in the Iraqi structure? Can you share your knowledge and experience with us?

Peter Galbraith:

I think the problem with Iraq is that, as a single state, it is finished. First, it was always an artificial construct at the end of the First World War that disintegrated in 1991 when the First World War settlement fell apart in Eastern Europe. Now Iraq and Syria seem to be falling apart in this year. You have in the south and Baghdad a Shiite area and Shiite central government in Baghdad and the Sunni areas are now almost entirely controlled by the Islamic State and in the north you have a de facto independent Kurdistan. After 2003, you have the development of a constitution in 2005 that put in place what is actually a very decentralized system certainly with regard to oil and gas. There has been a lot of controversy about this but in fact there was a very explicit bargain between President

Masoud Barzani of the Kurdistan Region and principally Abdul Aziz al-Hakim who was the head of that time SCIRI, one of the leading Shiite parties, in which oil and gas that was currently in production would be primarily controlled by the central government, whereas the new fields, which is all in Kurdistan except Kirkuk, would be controlled by the regional government and it was envisioned that there would be more than one; in fact one has emerged so far.

What people argue as ambiguity in the constitution is not ambiguous at all. For example, the phrase that "oil and gas is owned by all the people in Iraq and all the regions." Well, if you want it to be under the central government, you wouldn't have written it that way. It was written intentionally to make the issue of ownership ambiguous because the issue of control was clear. Oil and gas are not part of the exclusive powers of the central government and if you do not have exclusive power then regional law is superior to federal law and regions have the power to change the federal law. There are many people in Baghdad including Maliki and Shahrastani, the Oil Minister, who refused to accept this. In fact they have argued that the constitution was defective. Many conceded that this is what the constitution said but they said that it should be changed and it shouldn't be

implemented. That was unacceptable to the Kurds. So you have this period of tension between 2007 up until now, between Baghdad and Kurdistan.

There were probably three factors that have kept Kurdistan from declaring independence. The first were the disputed territories, what were the boundaries, was Kirkuk included in Kurdistan and that basically was resolved in June when the Iraqi army just left the Kurdistan region. It is not a case of “Kurds took it over”, they were always there, the Iraqis left, so by default it became a part of Kurdistan. The second issue was whether they have enough oil revenue and now with production approaching next year to six hundred thousand barrels a day, they have

the financial resources for independence. And of course important is the attitude of Turkey which I think has really been Kurdistan’s best friend and which has had a really quite hostile relationship with the Shiite dominated state particularly on a personal level between President Erdoğan and former Prime Minister Maliki. With the attacks in August I think the timeline for this change has been put off but I think it will happen, there will be independence. Anyhow, this is the way of the world. When people in a concentrated area unanimously want independence, in the end you accept it. If Scotland had voted for independence, it would have been independent, I think Spain will have to come the terms with Catalonia, that’s just the way of the world.

What about the Sunni areas? The reality is that there is a strategy to contain the Islamic State but there is no strategy to destroy it because that requires troops on the ground, and there aren't any troops. The Kurds can defend their area but they won't go beyond it. The Iraqi army was created at the cost of tens of billions of dollars and it disappeared. Basically many of the Sunni officers went over to the Islamic State or disappeared. The Shiite officers fled immediately into Kurdistan, they abandoned their troops, some have escaped and everyone that was captured was executed. If there is going to be a rebuild it will take many years. In fact, one of the reasons that the Islamic State has become so powerful is that it has the most

advanced American weapons which it got from the Iraqis. This is not a situation that is going to change in the next two three or four years. There may be gains against the Islamic State but it's not going to be wiped out. So my view is that what you will see in Iraq is an independent Kurdistan in the next two or three years, a Sunni area that is essentially under the control of radicals, and a Shiite South that may even itself decide to prefer its own state rather than try to govern all of Iraq. So I think that's the prognostication in terms of oil and gas. I think the path is increasingly clear for exports from the Kurdistan Region through Turkey and of course there really isn't a major threat to exports from the south of Iraq.

Murat Yazıcı:

Mehmet, Bağdat'la Erbil arasındaki çelişkiyi, petrol ihracatıyla ilgili yaşananları biliyoruz. Genel Energy hem petrol ihracatında, hem de gaz keşfi dolayısıyla gaz ihracatında önemli bir yerde. Petrol ihracatıyla ilgili olarak bir düzen kuruldu, boru hatları tamamlandı. Türkiye devrede. Daha ağırlıklı olarak, gazetelere de yansıyan Miran ve Binavavi'deki keşiflerinizin, Genel Energy'nin gaz keşfinin nasıl izleneceğini, nasıl pazarlanacağını ve Türkiye'ye ne gibi etkileri olabileceğini bizle paylaşır mısın?

Mehmet Sepil:

Gaz Türkiye için daha önemli, önce oraya değinelim. Peter güzel anlattı, son on iki senedir, Amerikalılar geldiğinden beri bu konu çözülmüyor Irak'ta. Bence Türkiye burada hakikaten çok önemli bir iş yaptı. Bunu önümüzdeki on, yirmi yıl içinde çok daha iyi anlayacağız ve o zaman yapılanlara belki daha müteşekkir kalacağız. Ne yaptı? Kürt bölgesinden bu petrolün çıkışının önünü açtı. Hatırlayın, bu konuda ilgili herkesin kendi fikri vardı ve Türkiye bununla ilgili en başta Amerikan hükümetinden ve doğal olarak Irak hükümetinden ciddi eleştiriler aldı. Ama bugün gelinen durumda Türk hükümetinin, özellikle Enerji Bakanlığı'nın

yaptığının son derece doğru olduğu ispat edilmiş oldu. Bugün bu Sünni terörist grup oraya geldikten sonra, Kerkük petrolünün artık Türkiye'ye gelmesinin hiçbir imkânı yok. Bu grubun yıllarca orada olacağını düşünürsek, Kerkük petrolünün eski boru hattından, Musul'dan geçmesi söz konusu değil. Bunlar sadece politik nedenlerle değil, o boru hattını yok sayabiliriz, Zira kötü durumdaydı, içinde olan petrolü de teröristler satmak için boşalttı. Sonuç belli.

Bence Peter'ın bu politika analizinde en önemli nokta bu boru hattının yapılmasıydı. Türk devleti de bu konuda Kürtlere Kuzey Irak'ta hep destek verdi. Boru hattı yapıldı. Bugün 700 bin varil kadar olan petrolün, Türkiye'ye artık Kürtlerin yaptığı boru hattından taşınması söz konusu. Dolayısıyla hem Kerkük petrolünün, hem Kürtlerin kendi ürettiği, özellikle bizim iki sahamızdan gelen petrolün Türkiye'ye gelmesinin ilk defa imkanı yaratıldı. Türklerin bu konuda uyguladığı politikanın doğruluğu bence gözüküyor. Şu anda ilk defa, Bağdat'ta yapılan görüşmelerde anlaşma imkanı var. Neticede ilk defa bütün bu zor politikaların içinde ekonomik bir realite var. Daha önce Bağdat'ın bu Kürt petrolünü, yani anayasal olarak yüzde on yedi hakkını vermesinin ekonomik olarak hiçbir nedeni yoktu. Bağdat güzel güzel 2,5 milyon varil Basra'ya gönderiyordu. 500-600 bin varil kuzeyde

Türkiye'ye gönderiyordu. Kürtler de bunun yüzde 17'sini istiyordu. Politik nedenleri bir yana koyun, ekonomik olarak Kürtler, 40-50 yıl öncesinden bahsediyorum, petrolü Türkiye'ye tankerlerle taşıyordu. Şimdi durum o değil, şimdi 2,5 milyonu oraya gönderebiliyor, öbür 700 bini hiçbir yere çıkmıyor. Dolayısıyla bir tek bu Türklerin yardımcı olacağı Kürtlerin kullanacağı boru hattından çıkacak. O zaman olayın bir ekonomik mantığı oluşuyor.

Şimdi durum şu, Peter'ın özeti doğru, ekonomik bir mantık var bu olayın hallo-labilmesi için. Bu ekonomik mantık acaba politikayı değiştirebilecek mi, yani bence orada denklem oldukça değişti. Bu sefer değişeceğini düşünüyorum ben. Değişmezse Peter'ın anlattığı gibi ülkenin çok daha hızlı parçalanması söz konusu olur. Yani şu an hepimizin umudu Türkiye'nin öncü olduğu bu süreç. Türkiye burada iki tarafa karşı da ciddi bir hakem rolü oynamak istiyor, bunu da yaptığı bir ortam var. Türkiye'nin Kürt bölgesinden bu petrolü alırken elbette bir hub olma hayali var. İkinci hayal, bence daha da önemlisi, gaz. Neticede petrolü Kuzey Irak'tan getirirsiniz. Ceyhan'a geldiğinde bu satılan bir emtia, bu emtiayı o ülkeye kolaylık gösterdiğiniz için birkaç dolar ucuza da alabilirsiniz. Ancak Brent petrolün dünyada bir emtia fiyatı olduğundan dolayı, bunu 30 dolar ucuza

alamazsınız, dünyada bunun bir örneği yok. Ama gaz öyle bir şey değil, gazın değişik bir piyasası var. Amerika'da gaz 4,5 liraya satılıyor. Rusya'dan Türkiye gazı 12 dolara alıyor, İran'dan 13 dolara alıyor, yaklaşık rakamlar bunlar. Rusya bize, Avrupa'ya 12-13 dolara satarken Çin'e 8 dolara satıyor, yani doğalgaza bir emtia gözüyle bakamayız. İhtiyaç ve müşteri ile alakalı, yani kimin kullandığına, kimin sattığına bağlı olan bir şey. Türkiye bundan Kürt bölgesinde ve Irak'ta çok faydalanabilir. Bizim iki tane büyük keşfimiz var, eminim ki ilerde de çok büyük keşifler yapılacak. Çok büyük miktarda gaz potansiyeli var burada ve Türklerle Kürtler arasında yapılan anlaşma da biliniyor artık. Bu gazın Türkiye'ye çok daha ucuz fiyatlarla gelmesi söz konusu. Bu gaz aynı zamanda Avrupa'ya da gidebilir. Uzun vadede, benim düşündüğüm her şey gerçekleşirse, 2018-2019 yılından sonra bu gazın bir kısmı Avrupa'ya da gidebilir. Bu hem gazın çeşitlendirilmesi konusunda; hem gaz fiyatlarının indirilmesi konusunda; hem de gaz fiyatlarının diğer ülkelerle rekabet edebilmesi konusunda Türkiye için çok büyük bir avantajdır.

Murat Yazıcı:

Yılmaz Bey, siz 60'lı yıllardan beri ulusla-

rarası deniz hukuku üzerinde çalışıyorsunuz. Bizlere biraz deniz hukukundan, deniz hukukundaki anlaşmalardan ve petrol ve doğalgaz sektörüne ilişkin olarak deniz hukuku tecrübelerinizden bahsedebilir misiniz?

Yılmaz Öz:

Teşekkürler Murat. Yıldönümünüzü tebrik ederim, nice 25. yıllara. Belki altın jübile-nizi de yaparsınız. Aldığım izin üzerine bu kısım izahatımı İngilizce yapacağım.

The era of the early 50s and 60s is something that people seem to have forgotten. In the recent weeks and months when the Eastern

Mediterranean issue became so hot, I have been listening to media, panels, discussions on the TV and so on, everybody who comes there relate their experience start from the 80s and 90s. Actually we have a history which goes prior to that so with your permission I'll take you back to the year 1958. That's the year when first Maritime Convention was convened in Geneva, Switzerland. The main idea was whether the 3- mile limit should be applicable to territorial waters or 12 miles or something in between. The Eastern bloc used to apply, and they still do, the 12-mile limit for their territorial waters. The Western bloc had been applying 3 miles and they were hoping to arrive at a median solution of 6 miles but

unfortunately this never took place. Instead, the conference ended up with four different conventions, all of them adopted, one of them was with respect to the continental shelf which went into effect in 1964.

In the year 1958, I do remember my first contact with more or less the international law of the sea came in connection with a seismic program, the very first seismic in Turkey which was conducted in the Bay of Iskenderun in June, 1958. It was a group of small companies and Mobil, and they had asked me to help them to obtain permits to conduct a marine seismic in the sea in the Bay of Iskenderun. So we spent quite

a few months in Ankara trying to explain what the nature of seismic was. When we started telling them that we were going to use explosives on the sea surface, they said “no, that cannot be done, there are fisheries and so on.”

By the time we were able to explain it, which took two or three months, the consortium of those little companies all the way from Louisiana, such as Marine Seismic Boats, Western Geophysical Company, had been waiting there for 58 days and said “if this permit doesn’t come in next 2 or 3 days, we are leaving.” Fortunately the permit was obtained, then I had to drive personally

from Ankara to Iskenderun in 6 hours and deliver the permit to the admiral there. The seismic went through and it was the very first marine seismic. It probably showed something so the consortium companies decided to drill it but they didn't want to go to offshore. They started to drill it onshore, a directional well into the sea but this was unsuccessful.

In the same year, a group of companies that I was acting as counsel applied for offshore acreage in the Mediterranean. Just off-shore from Mersin and the refinery, that you could see it if you are on a boat. However, because Turkish territorial waters were limited to 3 miles, the permits or exploratory license we received, were limited by the 3 mile limit. So the consortium of the companies, a different group, conducted a marine seismic of their own, and found that the prospect was lying beyond the Turkish territorial waters and that was beyond the 3 miles. So they asked from me to use my international law expertise and apply for the continental zone area for exploration licenses on the shelf, which I did. I argued that irrespective of the fact that Turkey had attended the Geneva Conferences but had not signed any of the conventions, the convention on continental shelf had already become international law, that Turkey had an exclusive right on that, and by exercising that right, Turkey

could issue licenses. 11 months later, I got a negative reply, based on a ruling by the Ministry of Foreign Affairs that the Turkish territory stopped at the 3-miles limit.

I will have to add a side note here. The era coincides where the troubles that Turkey began to have with Greece with respect to Cyprus. The trilateral agreement which was signed between Turkey, Great Britain and Greece in London in the late 50s and early 60s created the Republic of Cyprus. The president Makarios was sitting as the first President of the Republic. It had a constitution, a well-balanced one between the Turkish and Greek communities. But at the same time the junta in Greece with the motto "*enosis*" kicked Makarios out of power and then of course Turkey had to take a stand. We flew some jets over Cyprus. This is the year of more or less 1964, when Turkey for the first time, adopted and enacted the law for the territorial waters. It claimed that Turkish territorial water boundaries would be 6 miles instead of 3 miles. So the 6 miles being enacted gave me another chance and the consortium I was counseling. So I renewed the applications' acreage beyond the 6 miles. I was fortunate enough because at the time, there was Dr. Osman Tolon, the predecessor of my dear friend Selami Bey, who was a lawyer, and it was not too difficult for me to explain him how Turkey

could assert its rights over the continental shelf beyond the 6 miles. 3 months after the application, we had a Council of Ministers Decree issuing licenses to this consortium and thereafter they have followed that with preparations to drill. Actually the location of the well was 5,5 miles from the shore and you could see the Mersin refinery from the location. So what they did was that they had just built a platform in France, they had to tow it all the way to Mersin, they implanted it on to the sea bottom. The water depth was I think 45 meters. And they also imported the drilling rig they put on top of it. And they started drilling in October, 1966. It was the first offshore well in Turkey, it was the deepest at the time, and of course it was the costliest, it was something between 44-45 million dollars at the time. But unfortunately it turned up to be dry. But on the other hand it served as a precedent, it paved the way for further drilling in offshore waters of Turkey, and some inland drilling.

For example, in 1974 a group of companies headed by Marathon Oil drilled a well in the sea of Marmara, Bandırma 1. In 1974 another group Hudson Bay International, drilled a well inland, also inside territorial waters just offshore Foça, just a few miles away the Club Med Village there. I do remember that when they were getting ready for the well, the crew or the

preparations were monitored, followed by the Greeks and there were times when the Greeks would tell the crew that we are 300 meters into Greek waters. But that was an example which, as I say, paved the way for further drillings which in later years was followed extensively in the Black Sea, I believe 7 wells have been drilled there. But it was a very important precedent as far as international law and application of the international law of the seas are concerned.

The interesting part is that Turkey had asserted these rights without signing the treaty and what happened after 1974 and 75, was that there was a series of decrees and laws, in fact there was one law enacted at the time of Mr. Erbakan's government which empowered the Council of Ministers to adopt decrees on asserting Turkish rights on offshore explorations and production but it was limited to one year and I believe they never exercised it. I do remember decrees being issued to TPAO, for example South of the island of Rhodes. One of the decrees that Turkey adopted was to declare a 200 mile exclusive zone in the Black Sea. There is one aspect of these territorial waters that I want to add, I think it's interesting from a legal standpoint. In 1964 the law that was passed by the Turkish parliament, contained a feature which said that Turkish territorial waters will be 6 miles but for any country

which applies more than 6 miles, the Turkish territory will be equal to that. This was also reenacted by another law in May 1982 which is the current law, the current Turkish Territorial Waters Act. This principle of the 1964 law has been repeated here also. Countries like Syria I believe still apply a 12-mile limit because they had followed the Soviet Bloc. If there was an incident which involved a Syrian vessel approaching the Turkish Mediterranean coastline, Turkey shall have the right to interfere because of this flexible formula. In the international field, the 1958 convention had to be repeated, once in 1973 but they wanted to still come back to this issue of 3 versus 6 versus 12

miles at that time, but again there was no agreement. Then they followed up at 1982 which ended up with another convention in 1994 where 166 nations participated, most of them have now ratified the convention, but unfortunately Turkey although attending, has never ratified it. 5 or 6 countries I believe the United States, Turkey, Venezuela, Syria and Eritrea have attended but have not signed the 1994 Convention. But the 1994 Convention still preserves the continental shelf, which means that coastal states have exclusive rights on the natural resources lying beneath and beyond their territorial waters.

Murat Yazıcı:

Mehmet, İsrail gazı ekonomik alanda. Oradaki gazın Türkiye'ye getirilmesiyle ilgili olarak bütün ekonomik koşulların sağlandığını düşünürsek, politik olarak, hukuki olarak süreç nasıl yürür? Bir yatırımcı olarak İsrail gazının Türkiye'ye getirilmesini siz nasıl görüyorsunuz?

Mehmet Sepil:

Son 15 yıl içinde Akdeniz'de özellikle Leviathan ve Tamar sahaları çok büyük keşifler. Oldukça büyük miktarda gaz bulundu. Bu gazın ekonomik olduğu da kesin. De-

niz aramaları bizim Kürt bölgesinde yaptığımızdan daha pahalı aramalardır. Üretim maliyetleri biraz yüksektir ama İsrail gazının önemli bir özelliği de çok kaliteli bir gaz olmasıdır. Bizim mesela Kürt tarafında bir H₂S (*hidrojen sülfat*) sorununuz var, bu sorun orada yok. Gazın ekonomik olduğu kesin, ama gene aynı problem, demin bahsettiğim gibi, ülkelerde gaz ve petrol çok oluyor ama çeşitli politik nedenlerle bunların arza sunulması çok zor oluyor. İsrail'in bu işi ekonomik yapmasının tek yolu; bu gazın Türkiye'ye gelmesi ya da bu gazın Türkiye üzerinden diğer kullanıcılara Avrupa'ya geçmesidir. Bunun dışında, okuyoruz bazen, LNG tesisleri veya boru

hattının politik nedenlerle Türkiye'ye gelmemesi, bunların hepsi bence sadece kağıt üzerinde projeler. LNG için aynı şey geçerli değil tabi, LNG terminali yapılabilir, ancak bununla ilgili çok ciddi çevre endişeleri var. Zaten İsrail kendi tarafında yapmak istemiyor İsraililer buna kesinlikle karşı, Güney Kıbrıs'ta yapmayı düşünüyorlar. Dolayısıyla inşallah Kürt bölgesinde biraz önce örneğini verdiğimiz Türkiye-Kürdistan enerji işbirliği İsrail ile Türkiye arasında da oluşur. Bunun oluşması için ben de, birkaç kere İsrail'e gittim geldim. Türkiye'de özellikle elektrik üreten büyük şirketler, büyük gayret içinde, hatta bildiğim kadarıyla bu şirketler şu an birlikte hareket ediyorlar. Tam bu olaylarda biraz gelişme olmuşken, bazı politik gelişmeler özellikle en son Filistin olayları, gelişmeleri yavaşlattı gibi, ama ben şuna eminim ki hem Irak gazı, hem Akdeniz gazı, çok yakın yıllarda hem Türkiye'ye hem de Avrupa'ya gelecek ve bu da hem Türkiye, hem Avrupa için çok faydalı olacak.

Murat Yazıcı:

Çok teşekkürler Mehmet. Alparslan Bayraktar, Türkiye'nin enerji piyasalarını serbestleştirmesi konusunda özellikle doğal gazda neler yapmamız gerekiyor, imkânlarımızı

genişletecek ne gibi tedbirler almamız lazım? Türkiye olarak üstümüze düşen ve yapmadığımız bir şeyler var mı?

Alparslan Bayraktar:

Doğalgazla ilgili kısma değinmeden önce, aslında şu ana kadar serbestleşme adına neler yaptığımızdan bahsetmek lazım. Özellikle elektrik tarafında Türkiye serbestleşmede oldukça önemli adımlar attı. Türkiye'de enerji piyasalarına baktığımızda, iki tane temel özellik karşımıza çıkıyor. Bunlar aynı zamanda üstesinden gelmemiz gereken iki temel güçlük.

Birinci güçlük; Türkiye'nin enerji talebi çok hızlı büyüyen bir ülke olması. Uluslararası Enerji Ajansı, değerlendirmelerine göre uzun ve orta vadede bu talep artışının devam edeceğini öngörüyor. Bizim projeksiyonlarımız da o yönde ve mesela 2030'a kadar sadece elektrikte aşağı yukarı 180 ila 200 milyar dolarlık yatırım ihtiyacı var Türkiye'de. Bu talebin karşılanması gerekiyor. Rakamlara baktığımızda mesela, Türkiye'de kişi başına yıllık 3000 KW/saat olan elektrik tüketimi Avrupa'da 6000-7000 KW, Amerika'da 13000-14000 KW. Dolayısıyla Türkiye'nin gidecek epey yolu var ve bu talebin karşılanması lazım.

İkinci güçlük ise; maalesef Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığı. Bunu her yerde dile getiriyoruz. Yüzde 70'lere varan bir dışa bağımlılık söz konusu. Dolayısıyla böyle bir çerçevede Türkiye enerji politikalarını oluştururken devletin piyasada oyuncu olmadığı, özel sektörün oyuncu olduğu, devletin düzenleyici olduğu, denetleyici, politika belirleyici tarafta olduğu bir model öngördü. Piyasada finansal açıdan istikrarlı, güçlü oyuncuların olduğu, makul fiyatlarla sürekli enerji tedarik eden bir piyasa kurgulanmak istendi. Aslında serbestleşme serüvenimiz epey eskiye gidiyor. Ben Yılmaz Bey kadar eskiye gitmeyeceğim ama 1984'te özel sektöre üretimle alakalı ilk izinlerin verildiği dönem ile aslında Türkiye bu patikaya girdi. Özellikle son 10 yılda, belki siyasi ve iktisadi istikrarın getirdiği avantajı çok iyi kullanarak, özel sektör elektrik piyasasında önemli kazanımlar elde etti. Bugün elektrikte dağıtım tarafında serbestleşmiş, tamamen özel sektörün eliyle yürütülen bir hizmet var. Tedarik tarafında devletin payı her geçen gün azalıyor, özel sektörün payı onu geçmiş durumda 2012 yılından itibaren; özelleştirmeler devam ettiği sürece bu pay azalmaya devam edecek. Dolayısıyla tamamen özel sektörün oyuncu olduğu bir model içinde yer alıyoruz. Burada Türkiye dışa bağımlılığını azaltmak için yerli ve yenilenebilir kaynaklarına ik-

lim değişikliği ve hedefleri doğrultusunda önem veriyor ve bunları cesaretlendirici, geliştirici politikalar izliyor.

Elektrik tarafında böyle bir tablo var, ancak maalesef doğalgaz tarafında bu kazanımlar henüz elde edilemedi. Baktığımız zaman gerek 4646, gerek 4628 sayılı Kanunlar fevkalade serbest, liberal gözlükle hazırlanmış ve hukuki altyapılarında herhangi bir eksiklik bulmak mümkün değil. Bunu nasıl izah etmek lazım bilmiyorum ama belki moleküller elektronlar kadar hızlı hareket etmiyor, o yüzden doğalgazdaki serbestleşme sürecimiz elektrikteki kadar hızlı olmuyor. Burada kaynak ülke çeşitliliği noktasında geri kalmamızın getirdiği bazı sıkıntıların olduğunu düşünüyorum. Mesela bu salondaki herkesin ortak özelliği, hepimizin tüketicisi olması. İşin bir de acı reçete boyutu var. Elektrikte mesela 2007-2013 yıllarına bakalım. Bu yıllarda Türkiye'nin gayrisafi yurtiçi hasılası aşağı yukarı yüzde 48 ila 50 arası büyümüş. Elektrik fiyatlarına baktığımızda meskende % 91, ticarethanelerde yaklaşık % 85 civarında fiyatlarda artış olduğunu görüyoruz. Yani aslında daha maliyetleri yansıtıcı, biraz önce sizin ifade ettiğiniz gibi daha şeffaf olmaya başlamış piyasa. Dolayısıyla tüketiciler olarak bunun getirdiği yüke katlanmak zorundayız. Türkiye bu süreçte iktisadi büyümesini avantaj olarak kullanarak, bu süreci daha yumuşak

geçirdi diyebiliriz. Doğalgazda henüz bu olmadı. Doğalgazda yapılması gerekenler çok belli aslında, tedarik tarafı maalesef tam anlamıyla özelleştirilemedi ve esas itibarıyla fiyatlar hala sübvansede ediliyor.

Bunları nasıl aşabiliriz noktasına baktığımızda, belki elektrikte olduğu gibi bir acı reçeteye ihtiyacımız var. Sanayicilerle konuştuğumuzda Türkiye'deki enerji fiyatlarından dert yanıyorlar, sanayicinin bir de elektrik üretim santrali varsa, elektrik fiyatlarının düşük olmasından şikâyet ediyor. Burada bir denge tutturmak gerekiyor. Şunu belirterek sorunuza cevaplamak ve tamamlamak

istiyorum; dünyada şu anda petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki gelişim bizim doğalgazda serbestleşmemiz için önemli bir fırsat olabilir. Şu itibarla söylüyorum, biraz önce, ilk konuşmada Türkiye'deki cari açığa petrol fiyatlarının etkisinden bahsettik. Eğer doğalgaz fiyatlarında, ilave kaynak ülkeler ve farklı fiyatlarda arbitraj imkânı tanıyan fiyatlar piyasaya girerse, Türkiye belki % 15'lere varan sübvansede rakamlarını telafi edip eritebilir ve bunu çok da fazla piyasaya yansıtmadan daha şeffaf fiyat oluşumuna imkân veren bir yapıya kavuşabilir. BOTAŞ'ın ayrıştırılması, iletim ve ticaret tarafının ay-

rilması zaten kanunda da yer alan unsurlar. Ama burada piyasaya verilen sinyal açısından özellikle Kuzey Irak'tan gaz ithaline izin verilmesi önemli bir gösterge.

Bir de tabii Türkiye'nin, özellikle bizim bir düzenleyici kurum olarak da daha bütüncül bir bakış açısı ile konuya yaklaşmamız gerekiyor. Çünkü süresi dolan anlaşmaların 2021-2022'de başlayacak olan tekrar müzakerelere sürecinin nasıl olacağı, o süreye kadar Türkiye'de doğal gaz teknik altyapısında, boru hatları altyapısında, LNG terminallerinde, depolarında sağlanacak ilerlemelere bağlı, bunlar 2020'den sonra gerek bizim

müzakerelerdeki pozisyonumuz açısından, gerek piyasanın serbestleşmesi ve Türkiye'nin bir enerji merkezi olması açısından çok belirleyici olacak.

Söylemek istediğim son şey şu olabilir: Hemen herkes neler yapılması gerektiğini biliyor veya BOTAŞ'ı zaman zaman yerden yere vuruyoruz, ama bugün batı hattından gelen gazda azalma olduğunda veya arz güvenliği noktasında, dönüp tekrar BOTAŞ'a bakıyoruz. BOTAŞ'ın hemen tedarik şapkasını giymesini ve sorunu çözmesini bekliyoruz. Böyle bir denklemdeyiz. Elektrik piyasasını uzun uzun anlatmaktaki gayem

şuydu: Türkiye bunu elektrikte yapabildiyse, inanıyorum ki doğalgazda da yapabilecektir.

Murat Yazıcı:

Yılmaz Bey, gazdaki bu serbestleşme, BOTAS'ın ayrıştırılması ile birlikte, TPAO'nun değişime sizce nasıl ayak uydurması gerekiyor? Türkiye şartlarını en iyi bilenlerden biri sizsiniz, sizin şahsi fikrinizi öğrenebilir miyim?

Yılmaz Öz:

Onu anlamak için 1953'te TPAO'dan biraz bahsetmem lazım. Bizim ilk liberal petrol kanunumuz Mart 1954'tedir. Ondan bir sonraki kanun, 6327, TPAO'yu kuran kanundur. Geçenlerde TPAO'nun web sitesini ziyaret ettim, gayet güzel hazırlamışlar. Yıllar itibarıyla, son 60 yılda katettikleri mesafeyi gözler önüne seriyor. Gerçekten de başarılı bir performans. Türkiye'de arama ve üretim yapacak şirketlerin, ki bu yabancı şirketlere de açık, mutlaka TPAO'dan geçmesi gerekiyor. Bence bu doğru değil. TPAO kendi başına güçlü ve birçok ortaklık da kuruyor, bunların birçoğuna ben de yakından tanık oluyorum, ama bir engelleme siyaseti gütmemesi gerekiyor.

TPAO'nun kurduğu iştiraklere, şirketlere baktım, o listede bence bir tanesi eksik. Hatırlamıyorlar bile belki çünkü o kadar eskiyi bilen yok galiba. 1954'te, kanun çıktıktan bir iki ay sonra, o tarihte Batman rafinerisini inşa etmekte olan Ralph & Parsons diye bir Amerikalı şirket vardı. Benim de petrole ilk tanışmam onların aracılığı ile oldu. Amerika'dan döndükten sonra Dışişlerini tercih etmemiştim. Çünkü önerdikleri maaş, yeni evlendiğimden ve ilk çocuğumu beklediğimden geçimimi sağlayacak kadar değildi. O yüzden bu şirkette çalışıyordum. Batman Rafinerisinin inşaatında çok emeğim geçti. Ankara'dan boru ustalarıyla, kaynakçılarla ben mülakat yapardım. Bana bir seri soru listesi vermişlerdi, % 95 başarılı oldum. Aynı tarihlerde TPAO, Ralph & Parsons ile İstanbul Tabii Gaz Limited Şirketi'ni kurdu. Çünkü o tarihlerde Trakya'da gazın olduğu biliniyordu, bunu İstanbul'a getirmek için bu şirket kuruldu ama arkası gelmedi. TPAO için söyleyeceklerim gerçekten bu kadar. Bence çok takdir edilecek bir durumdalar, başarılarının devamını dilerim.

İlave olarak, Ege ve Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin hakları konusunda son bir, iki gözlemde daha bulunmak istiyorum. Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki şu son durumda, Kuzey Kıbrıs'ın haklarına arka çıkması gayet doğaldır. Fakat bence yeterli de-

ğil, Türkiye kendi haklarını da serdetmeli ve bunu yeterince yapmıyor. Gerek 1958 Cenevre Sözleşmeleri, gerek 1994 New York Sözleşmeleri Türkiye'ye bu hakkı veriyor. Kıta sahanlığı, kıta eşiği kavramı yerleşmiş durumda, bunlar uluslararası hukukun bir parçası oldu. Türkiye'nin bu sözleşmelere resmen katılıp, katılmamış olması bir fark yaratmaz. Daha şiddetli bir şekilde ortaya çıkarak, bunu serdetmesi gerekir diye düşünüyorum. Türkiye'nin özellikle Doğu Akdeniz'den önce, Ege'de Yunanistan ile süregelen büyük bir çıkar çatışması var ve hala konu çözülememiş durumda. Bunu nasıl çözmeli? Sözleşmeler der ki sahildevletler, kıyıdaş devletler otursunlar, kendi aralarında bunu barışçıl bir şekilde halletsinler. Bu çözüm mesela Kuzey Denizi'nde İngiltere, Norveç, Danimarka, Almanya ve Hollanda arasında 28 sene sürdü. Ve 28 sene sonunda konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na götürdüler. Uluslararası hukuk yönünden Türkiye'nin durumu bence fevkalade kuvvetli. Her nedense çekingen davranıyor. Uluslararası Adalet Divanı'nda hâkim olan, benim Amerika'dan sınıf arkadaşım bir profesör birkaç yıl önce geldiğinde bana "Anlamıyorum, Türkiye uluslararası hukuk yönünden bu kadar kuvvetli iken, neden bu ihtilafı Uluslararası Adalet Divanı'na götürmüyor?" demişti. Keşke götürse; ben o gidecek takıma seve seve

yardımcı olur, destek olurum. Herhalde bir süre daha bekleyeceğiz. Teşekkür ederim.

Murat Yazıcı:

Alparslan Bey, 2000'li yıllardan önce hem piyasa faaliyetlerini hem de politikaları bakanlıklar çeşitli alt kuruluşlarıyla yürütüyorlardı. 2000 yılında piyasayı düzenleyici kurumlar oluşturdu. Amaç bu kurulların bağımsız olması, piyasayı düzenlemesi ve kanunları yapmasıydı. Bu gerçekleşti mi, ilgi alanları biraz karışıyor mu, daha ilerlemeye ihtiyaç var mı?

Alparslan Bayraktar:

Bu zor sorunuz için teşekkür ederim. Siz daha güzel kelimelerle bir araya getirdiniz, ama bu sorunuz bağımsız kurumların ne kadar bağımsız olduğu, ne kadar bağımsız karar üretebildikleri noktasına bizi götürüyor. Bu tartışmanın aslında sadece Türkiye'de değil, bütün dünyada olduğunu görüyoruz.

ERRA'nın hemen her başkanlar toplantısı, hemen her konferansı ve paneli, bu kurumların bağımsızlıkları ve hükümetler ile enerji bakanlıkları ile olan ilişkileri üzerine. Ben artık en son Abu Dabi'de bir toplantıda biraz da sıkılarak bunun "Desperate House-

wives” dizisine döndüğünü söyledim. Biz bütün düzenleyiciler toplanıp, sürekli politika üretenlerden şikâyet eder hale geldik. Rollerini çok keskin ayıramadığımız için bu sıkıntılar ortaya çıkıyor.

Türkiye özeline dönersek, Enerji Bakanlığı’nın politika belirlediği bir çerçeve var ve bunun içerisinde belirlenen uzun vadeli politikalara uyumlu düzenlemelerin yapılması lazım. Bu kısmen gerçekleşiyor. Zaman, zaman elbette geçişler de olabiliyor. Bunları da çok yadırgamamak lazım, çok belirgin iki örnek verebilirim. Örneğin bir tanesi AB ilerleme raporunda 2013 yı-

linda yerini buldu. Türkiye elektrik piyasalarında ileri seviyededir. Piyasa modeli olarak ve AB müktesebatının enerji tekliflerine uyumu anlamında karnesi çok kötü değildir, diğer aday ülkeler arasında gayet iyi durumdadır. Eleştiri konusu yapılan bir husus dağıtım şirketlerinin denetiminin Bakanlığa bırakılmasıdır. Biz de Bakanımız ile bir araya geldiğimizde bunu belirttik ama EPDK’ya baktığımız zaman bence bu konuda görevini hakkıyla yerine getiremedi. Denetimle alakalı olarak, sahaya yeterince hâkim olup, doğru bir kurguyla konuya yaklaşmadı. Piyasada bir boşluk olduğu zaman da, bu boşluk doğru ya da yanlış bir

şekilde doluyor. Bakanlık yanlış giden bir şeyleri düzeltmek için müdahalede bulundu.

İkinci bir örnek 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu olabilir. Bu Kanun'un bir geçici 9. Maddesi var, lisanslarla ilgili bir düzenleme içeriyor. Piyasalarda 2 Mayıs sendromu olarak biliniyor bu; burada hukukçular var, ellerinde buna benzer uyuşmazlıklar vardır, önümüzdeki dönemde olmaya da devam edecektir. Piyasada “çantacı” diye tabir edilen bir takım üretim lisansı sahiplerinin bu madde ile devre dışı bırakılması öngörüldü. Kanunun çıktığı süreye kadar EPDK'nın lisanslarının sürelerini, tesislerin ne zaman

devreye girdiğini takip etmediği, piyasayı çok yakından izlemediği için kanun yolu ile bu düzenleme öngörüldü. Şimdi bütün piyasa, bu düzenlemeden etkilendi ve karşıtı. Bu ilişkiyi değerlendirirken şunu göz önünde bulundurmak gerek: Bir düzenleyici kurum olarak esas itibari ile Bakanlığın veya Meclis'in yetki alanı içerisindeki bir konuya ilişkin konuşmam bir anlam ifade etmiyor. Kendi alanımızda hangi performansı gösterdiğimiz, hangi yetkinlikte hareket ettiğimizin sorgulanması gerekiyor. Buna dönüp baktığımızda da dediğim gibi performansımızda iniş ve çıkışlar olabiliyor. Öz eleştiri

yapıyorum, yoksa aslında bu konuya ilişkin bir sürü mazeret de sayabilirim. Türkiye’de hala ikili piyasa modeli var. Kısmen elektrikte de, doğalgazda da daha kuvvetli bir şekilde hem özel sektör, hem de kamu var. İki ayrı mentalitede çalışan iki ayrı oyuncu grubunuz var ve siz bunlara aynı şekilde davranmak zorundasınız.

Ama yine de bunlar sadece bizde yaşanan olaylar değil. Hatırlayın lütfen, 2012’de bir başkan adayı Amerikan Merkez Bankası başkanını fevkalade ağır bir şekilde eleştirmişti. Amerikan Merkez Bankası herhalde dünyada en bağımsız idari otoritedir. Ama başkan adayı, mevcut Merkez Bankası Başkanı’nın, mevcut Başkan Obama’nın politikaları ile uyumlu işlemler yaptığı eleştirisini getirmişti. Dolayısıyla bunlar dünyanın her yerinde olan tartışmalar. Bununla ilgili neler yaptığımızı da belirterek sözlerimi bitireceğim. ERRA’da düzenleyici kurumların ne kadar bağımsız olduğuna ilişkin bir çalışma yapıyoruz. Benim arzum bunu OECD’deki ekonomik düzenleyici kurumların yaptığı bir çalışma ile birleştirmek. Onlar da düzenleyici kurumların performansını ölçmek üzerine bir çalışma yapıyorlar. Tez şu: bir düzenleyici kurumun performansı, onu ne kadar bağımsız kıldığınız ölçüsünde artıyor mu? Sonuç böyle mi çıkar bilmiyorum, ama bağımsızlık çaba sarf etmeden kazanılan bir şey değil, bu

dünyada da böyle, tarihte de. Düzenleyici kurumlar bunu hak etmek ve kazanmak durumundalar. Tartışmalar daha devam edecektir diye düşünüyorum.

Murat Yazıcı:

Peter, we should take the advantage of being able to be privy to your thoughts on Syria and Iraq and ISIS. There are different opinions between the US Government and the Turkish Government. What will be the impact of these different opinions on these three issues both in the political and in the economic sense?

Peter Galbraith:

As I was listening to the discussion, I was reflecting more broadly on US-Turkish relations. I can’t help but observe that a large part of the world’s problems have been located in places that were in the Ottoman Empire. In 1990s, it was all over the Balkans, and of course repeatedly it’s in the Middle East and this has involved the United States. So whatever the conflict is, Turkey has an important role.

Sometimes, the United States and Turkey see things the same way. I think this was

very much true over Croatia and Bosnia and I played a role in facilitating the flow of Turkish weapons to the Bosnians or at least making sure the Croatians didn't stop it, and that turned the tide in the war. There are examples of our policies being congruent. With Cyprus, the US may have had differences. Mostly, it wishes that our allies Greece and Turkey would get along better, as they are now, but in the 70s and 80s it was less so.

I think in the case of Iraq, particularly in Kurdistan, Turkey has been leading and the United States has been following. The United States has been very committed to what is called the "One Iraq Policy" and if you talked to a US official they would still say "yes, that is our policy" but nobody believes that and this is one of the important points about how the world changes. There comes a time when what people truly believe is quite different from what they say. And so clearly, Turkey doesn't believe in the "One Iraq Policy", whatever it says, it has in fact played a role in creating and making possible an independent Kurdistan. The United States was critical of it. The United States is now no longer critical. It still says it believes in one Iraq but it doesn't. Listen to the language; ten years ago you would never hear a reference to the United States supporting "Iraqi Kurdish Forces",

you would just hear "Iraqi." Now we also talk about Kurdish forces. And if you talk to US officials privately, they would say "yes, we understand that Kurdistan will be independent, just not right now." And every American in the administration always wants the problem to be an issue to be dealt with by the next administration.

I think it's a real case of Turkish leadership, and in a very shrewd change by Turkey. 25 years ago I made my first trip to the Southeastern Region of Turkey, and you couldn't say the word "Kurd." Now, you have a whole process of rights for Kurds in Turkey, you have a support for Kurdistan. 25 years ago the mentality was that anything that had to do with the Kurds was a threat to Turkey. Now, Kurdistan is an extension of Turkey's influence an ally, and perhaps a buffer against extremism in the Sunni areas and an Iranian-dominated Iraq. I think with regards to that, the United States and Turkey are both on the same track.

With regards to Syria, I know the American complaint is that Turkey has not done enough to address the threat from ISIS; after all, all these foreign fighters have entered Syria through Turkey. I have to say that I think that the complaint has validity. I think part of the problem is that Turkey, and I think personally President Erdoğan,

is very committed to getting rid of Assad. Let's face it; if Mr. Assad was going to go, he would have been gone already. He is staying. Why is he staying? Because there are enough people in Syria, not who love him, but whom, if he falls, would face life-threatening circumstances, above all the Alawites. Even from the beginning of what was going to be the uprising in Syria, the slogan was "Christians to Beirut, Alawites to the grave" and this is before you had ISIS. So whether they like him or not, they are staying with him, and this of course includes the top leadership in the military. The Christians, they more or less face the same situation. In addition, there are

enough Sunnis in Syria who have done well and who don't see a tipping point so they stay with the regime.

So the current Turkish policy is continuing the war with the goal of getting rid of Mr. Assad is. Well, it would be wonderful if you could get rid of him, but it's not going to happen, and it creates opportunities for ISIS. So I think both the United States and Turkey need to re-think this, I think President Obama is right not to get involved in supporting the Syrian opposition because it is not going to win.

In the end, there is a choice, and that choice is going to be between a strategy that is aimed at

feeding ISIS and the other extremists around it or a strategy that won't work to get rid of Assad. When you think of the alternatives, if Assad prevails, a diverse Syria remains; and more than 35% of Syria is not Sunni Arabs, it's Kurdish, Christian, Alawite, Druze. And so some point in the future that Syria can be reformed. If the extremists win, Syria will no longer be diverse and you will never get that diversity back. So it is the diverse part of Syria, the Western Syria that most closely resembles Turkey, not those grim towns on the Euphrates River where the extremists dominate. I think that this is an area of difference, where US focuses against ISIS, and President Erdoğan focuses on Assad, but the leading people have to think strategically, and as to whether or not we can get back to a common policy because our common interest is feeding extremism and ending a war. It's the war that breeds extremism.

Murat Yazıcı:

Thank you Peter. Mehmet, 2002 yılında başlayan Genel Energy serüvenini biliyoruz. Hem Türkiye'de hem dünyada bir başarı sembolü olarak belirtiliyor. Çok kısa bize bu risk-kazanç dinamiği neydi, bu noktaya nasıl gelindi, birkaç tüyo verebilir misin?

Mehmet Sepil:

Murat burada çok mütevazı oluyor, 2002 yılında bahsettiği o maceraya çıktığımızda, ilk sahaya gittiğimizde arabada beş kişiydik. Bunun dördü şu an salonda, Murat ile ben başta tabii; Sabah ve Mehmet Abi. Dolayısıyla ile bu sorunun cevabını Murat iyi biliyor ama ben onun yerine de vermiş olayım.

Biz petrol arama ve üretme çalışmaları yapıyoruz, bana hep neden Türk şirketleri bunda öncü rol üstlenmiyor diye soruluyor, burada kendimizi şişirmek mümkün tabii ama bu çok pahalı bir oyun. Bugün karada bir arama kuyusu açmanın maliyeti kırk ila elli milyon dolar civarında. Bunu denizde yaptığımızda iki yüz milyon doları geçiyor. Petrol aramak çok pahalı bir iş. Peki bunların kaç tanesinde petrol buluyorsunuz? Özetle her açılan beş kuyudan biri petrol veya gaz bulgusu ile sonuçlanıyor. Bu matematiği bir araya getirdiğimizde, bunun kolay olmadığını görüyoruz. O zaman bana diyeceksiniz ki "siz nasıl yaptınız?" İşin açıkçası, biz o günkü politik durumdan faydalandık ve politik bir risk aldık, Mehmet Emin Bey ile birlikte bu sahalar açıldığında yanımıza ortak getirdik. Benim yaptığım belki de en doğru şey bu oldu, hiçbir Türk şirketi 50 milyon dolar, 200 milyon dolar vermeyeceği için bunu baştan kabul ettik. İlk Addax geldi, Murat iyi biliyor yurtdışın-

da çok dolaştık ikna etmek için, 140 milyon dolar teklif ettiler “aman” dedik, işe öyle başladık. Petrol arama ve üretimi dünyasında iki riski doğru analiz etmeniz gerekiyor; birincisi jeolojik risk, yani orada petrolü, gazı bulabilecek misiniz? İkincisi ise politik risk. Bu analizi doğru yaptığınız zaman bence bu tür şirketleri kurma imkanınız oluyor. Kuzey Denizi’nde petrol ararken politik riskiniz çok az. O bölgede bir politik risk yok ama buna karşılık jeolojik riskiniz çok yüksek. Kuzey Irak gibi bir yerde petrol ararken ise bunun tam tersi. Jeolojik risk az, demin anlattığım gibi beş kuyudan birinde değil, beş kuyudan üçünde, dördünde petrol veya doğalgaz çıkıyor ama bunun karşılığında çok iyi yönetmeniz gereken bir politik risk var.

Murat Yazıcı:

Bu soruyu esasen ben hep kendime soruyorum Yılmaz Bey; petrolü olmayan bir ülkede petrol hukukçusu olmak nasıl bir şey diye. Siz ne diyorsunuz bu konuda?

Yılmaz Öz:

Şimdi, petrolümüz var, yalnız ihtiyacımızın %10’unu karşılıyor, çünkü büyüyen bir ekonomimiz var. Sıfırdan başlamak güzel

bir tecrübeydi. Petrol bulundu diye bir haber geldiğinde mesela ben yurt dışındaydım. Mobil ile benim müşavir olduğum şirketin Şelmo’da buldukları ilk petrol. Adam beni Berlin’deyken aradı, “Yılmaz Bey petrol bulduk” dedi. Muazzam güzel bir his. Mehmet Bey’in dediği gibi, bana onda bir ihtimal diyorlardı, Mehmet Bey beşte bir diye düzeltti. Eğer gerçekten ortalamalar buysa, daha da iyi. Türkiye’de hala bulunacak petrol var ve bu petrol karada olabileceği gibi denizde de olabilir. Ancak yeterince teşvik edilmeli.

Murat Yazıcı:

I want to ask a question to you Jan. What would be your recommendation for us related to Turkey about the open gas market and the security of supply? What is the link between them and how could we manage that?

Jan Haizmann:

You can manage it better than you’re doing it now. There is room for improvement. Alparslan said earlier that he would wait until BOTAŞ comes up with something, he may wait a long time. If you have every management based on state intervention,

you may not get there, but you will have to take the blame, because you have taken responsibility.

I think everyone wants to improve the situation for Turkey, so more liquid markets, better prices, more diverse supply; people like Mehmet here have a long position in gas, in investing their money in buying infrastructure, building it, getting new supplies but they obviously have risks associated with these. So in order to attract people like Mehmet here, you will have to say “okay, we need to take off some of your risks.” If you take a long position in gas or if you take a long position in oil, then you just get the market where you can feed

these into, where you can hedge your risks that you have for years out.

So, I think this is what Turkey needs to understand; that state intervention is good, but only in certain limits, and only when it’s required. It is not good if it is too much, because at the end of the day, the market participants know their business best, they know the way, they know each other and they will find the best way to procure gas and electricity for country. If you are really waiting for negotiated access regimes, you may wait for a long time. I think there always be a role for EMRA to supervise that there is a level playing field, and that everyone gets access to the network at equal

terms and that there is no discrimination and equal prices, also for transportation. In other areas it may be less good to have state intervention. I think prices should build themselves based on supply and demand, and nothing else, so EMRA and others may just do nothing. What may be required for social reasons would be to preserve a control over the retail market for the poor. This is a social obligation which must be responsibly managed by a company, by a regulator. But as far as wholesale prices go, it should not be regulated; it should be free, there should be a pricing mechanism in which everyone understands how these prices are built and that would be how you get trust the pricing mechanism and that is how you would attract other Mehmetts who would come here and like to do business. They would buy the gas he would provide and bring it somewhere else; and if you want to improve the infrastructure then you always have people like Mehmet who would invest their money to improve pipeline infrastructures, or storage that needs to be built. Because they are going to have a long position in the market, and they are going to use the infrastructure.

So all the government has to do here is to decide whether they want to continue financing these infrastructures on tax money, or whether they want to rely on private

industry. The private industry is better suited to bringing up these investments and the further development of the market. So I think the markets have to do with taking risks away, not creating them, and coming back to your question, we have seen that in the last crisis of 2009, and I have been personally involved for quite a long time in this one, in areas where there were multiple sources of supply, there was almost no shutting down; in areas where there was just one monopolistic provider, there was a lot of shutting down, in some cases a total shutdown. So I think we have seen that the market is much better organized, more flexibly organized, if you let the market organize itself. If you want to regulate everything, then it is not going to work.

Murat Yazıcı:

Sizlere çok teşekkür ederim. Soru sormanız için elinizi kaldırıp, kendisini tanıtmanızı ve sorunuzu kime sormak istiyorsanız onun ismini söylemenizi rica edeceğim.

Oğuz Ertürk (Jeolog – BM Holding):

Öncelikle her şey için teşekkürler. Güzel ortam, güzel konuklar, güzel, konuşmacılar. Sorum şu, fiyat denkleminde İran'a değinil-

medi. İran'ın rolü, etkileri, veya İran'a yaptırımlar açısından bakabilir miyiz bu olaya?

Mehmet Sepil:

İran, biliyorsunuz, gazı daha fazla olan bir ülke; petrol potansiyeli var ama o kadar çok değil. Şöyle bakmak gerek, şu anda dünyada bilinen kara petrolünün en önemli bölümü Irak'ta, bir kısmı İran'da. Bunu harekete geçirmek o kadar çok zaman alıyor ki. Bunun en iyi örneğini Irak'ta yaşadık. Irak'ta şu an, kuzeye giden petrol dışında 2,5 milyon varil petrol üretiliyor. Basra'da geçen ay 2 milyon 450 bin varil üretildi. Maliki ile Şeyristani'nin söylediklerini hatırlayalım bir süre önce – bu dönemlerde beş altı milyon varile gelmeyi hedefliyorlardı. Yapamadılar. Çünkü mümkün değil; şu anda-

ki İran gibi, henüz altyapısı bitmemiş bir ülkede Amerikalı'larla bir anlaşma yapılırsa bile, bu petrolün arz edilmesi çok uzun yıllar alır. İran ile bir anlaşmanın olması tabii ki bir arz fazlası oluşturur ama kesinlikle bu artış, yıllık eklenen 500 ila 700 bin varil gibi karşılığı olabilecek bir artış olmaz.

Murat Yazıcı:

Teşekkür ederim Mehmet. Bu panele başlarken düşüncemiz teknik ve hukuki detaylarda boğulmadan, bir ufuk turu atmaktı. Hiçbir şeyi neticelendirmek, karara vardırma veya üzerine son sözü söylemek gibi bir düşüncemiz yoktu. Çeşitli konularda çeşitli fikir ve yorumlar alıp, kıymetli panelistlerimizi dinlemenizi istemiştik. Galiba başardık. Panelistlerimizi alkışlarla kutlayalım.